

AGNIESZKA GRĘDZIK-RADZIAK

**POLSKIE ZESPOŁY I CHÓRY
NA WSPÓŁCZESNEJ BIAŁORUSI (PO 1989 R.)
GENEZA, DZIAŁALNOŚĆ, DOROBEK, PROBLEMY, PERSPEKTYWY
(cz. II)***

„Nieświeżanie” – Nieśwież

Z inicjatywy rodowej nieświeżanki – Ireny Pilaszewskiej, członka Stowarzyszenia Nieświeżan, mieszkającej w Polsce, powstał w Nieświeżu przy Nieświeskim Oddziale Związku Polaków na Białorusi w 1993 r. zespół dziecięco-młodzieżowy o nazwie „Nieświeżanie”. I. Pilaszewska, zawodowy choreograf, opracowała dla zespołu program choreograficzny i ćwiczyła z dziećmi jeżdżąc do Nieświeża. Z jej inicjatywy zespół otrzymał piękne krakowskie stroje. Zorganizowała także dla dzieci z zespołu wakacje w Polsce. W 2003 r. zespół „Nieświeżanie” obchodził swoje dziesięciolecie. Z tej okazji wystąpił na scenie Domu Kultury w swoim mieście, podczas koncertu dla mieszkańców Nieświeża i tych, którzy przybyli już po raz dziesiąty ze Stowarzyszeniem Nieświeżan do swego rodzinnego miasta. Zespół „Nieświeżanie” tańczył tańce polskie i tańce nowoczesne. Publiczność przyjęła występ bardzo serdecznie¹.

Dr AGNIESZKA GRĘDZIK-RADZIAK, dr nauk humanistycznych w zakresie socjologii;
e-mail: agredzik@interia.pl

* Część pierwsza opracowania: „Studia Polonijne” 29(2008), s. 237-260.

¹ I. P i l a s z e w s k a z domu Krasieńska, *Tęsknota i pasja*, w: *Nieświeskie wspomnienia... Ciąg dalszy*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, Warszawa 2004, s. 259-264.

„Niezapominajki” – Kamaje

Kierownikiem dziecięcego zespołu „Niezapominajki” była Anna Radwanik. Zespół uczestniczył m.in. w Festiwalu Piosenki Polskiej w Płocku i Festiwalu Twórczości Mniejszości Narodowych w Miorach².

„Odrodzenie” – Wołkowysk

W styczniu 1989 r. polski chór kościelny w Wołkowysku przyjął nazwę „Odrodzenie”. W 2000 r. działał pod patronatem Wołkowyskiego Oddziału Związku Polaków na Białorusi, pod kierownictwem organizacyjnym i artystycznym Janiny Drozd. W tamtym czasie skupiał 30 solistów: 18 kobiet i 12 mężczyzn. Prezentowali oni polskie pieśni religijne oraz popularne piosenki kresowe. Chórzyści z Wołkowyska wielokrotnie uczestniczyli w różnych konkursach i przeglądach chóralnych, zdobywając nagrody i dyplomy uznania. Chór „Odrodzenie” brał udział w Festiwalu Polskiej Pieśni w Piotrkowie Trybunalskim (1992), Głinojecku (1995) i Siemiatyczach (1995, 1997 i 1998). Po raz pierwszy przybył do Koszalina na zaproszenie Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” i uczestniczył w X Światowym Festiwalu Chórów Polonijnych³.

„Odrodzenie” – Stare Wasiliszki

Prowadzenie zespołu, który przyjął nazwę „Odrodzenie”, w początkowej fazie jego istnienia (powstał w 1991 r.) było przedsięwzięciem wymagającym dużego wysiłku organizacyjnego i finansowego. Szczególne zasługi w jego powstaniu i rozwoju miała Teresa Nasuto, która od początku istnienia grupy była jego kierownikiem. Najstarszą artystką „Odrodzenia” była matka Teresy Nasuto – Regina (w 2001 r. miała 74 lata). Repertuar zespołu zawierał pieśni religijne, patriotyczne, ludowe i rozrywkowe. „Odrodzenie”, mające swą stałą siedzibę w Wasiliszkach, dużą wagę przywiązywało do kultury i historii regionu szczuczyńskiego, dlatego podczas swych występów prezentowało utwory związane z tą ziemią. Dzięki temu zespół wyróżniał się wśród innych grup wokalnych na Białorusi i Grodzieńszczyźnie. W doborze repertuaru pomocą służył Mirosław Nałaskowski – starszy instruktor ds. muzyki ludowej z Regionalnego Ośrodka Kultury i Sztuki w Suwałkach. Chór wielokrotnie występował na koncertach w Polsce, m.in. na XV Suwalskim Jarmarku Folkloru

² A. O d l a n i c k i, *Trudne początki. Wspomina Maria Dawidowska*, „Głos znad Niemna” 2002, nr 21, s. 5.

³ *Program X Światowy Festiwal Chórów Polonijnych Lato – Koszalin 2000, 9-30 VIII*, Koszalin 2000, s. 31.

i XXIII Międzynarodowym Jarmarku Folklorystycznym w Węgorzewie, a także na XXX Ogólnopolskim Festiwalu Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu Dolnym nad Wisłą. Miał też wiele występów na Litwie, w Rosji i na Białorusi. Do znanych i lubianych pieśni wykonywanych przez „Odrodzenie” należą m.in.: *Hej, my Polacy*, *Jak długo w sercu naszym*, *Niedaleko od Krakowa*, *Płakać z miłości*, *Nie przytulaj mnie do siebie*, *W tym małym kwiatku*, *Na starym zamku*⁴.

„Pierwiosnek” – Baranowicze

Chór „Pierwiosnek” powstał w 1995 r. W początkowej fazie swojej działalności liczył 25 osób w wieku 12-16 lat. Kierownikiem chóru była Halina Stawropolcew. W programie „Pierwiosnka” znajdowały się inscenizacje patriotyczno-historyczne, połączone z tańcami ludowymi z różnych regionów Polski oraz pieśniami religijnymi.

W 1995 r. polski młodzieżowy zespół „Pierwiosnek” z Baranowicz występował z programem historyczno-patriotycznym *Polska to jest Wielka Rzecz* dla polonijnej publiczności w stanach Nowy Jork, New Jersey, Pensylwania i Connecticut. Na program składały się wiersze, pieśni patriotyczne i tańce, przypominające historię Polski od czasów piastowskich do zakończenia II wojny światowej oraz piosenki współczesne. Do wyjazdu doszło dzięki współpracy z Fundacją Pomocy Szkołom Polskim na Wschodzie im. Tadeusza Goniewicza i jej prezesem – Józefem Adamskim, który towarzyszył zespołowi w podróży, oraz ofiarności i gościnności organizacji i środowisk polonijnych w Stanach Zjednoczonych⁵. Jednym z problemów był zmieniający się skład zespołu, a także przeciwności wynikające z ludzkiej natury⁶.

Rok 1998 poświęcony był Adamowi Mickiewiczowi z okazji 200. rocznicy jego urodzin. Z tej okazji zespół „Pierwiosnek” wystąpił z montażem poetycko-muzycznym pt. „Ten, który Polskę głosił” w Berlinie. Przyjmowany był tam przez organizację Towarzystwa Szkolnego „Oświata”. Pomoc finansową

⁴ L. P r o t a s i u k, *Wierni ziemi swych ojców*, „Nasza Polska” (Warszawa) 2001, nr 40, s. 12; J. K i r w i e l, *Pieśń polska*, „Głos znad Niemna” 1997, nr 47, s. 4; I. T o d r y k, *Trwać będziemy jak ojcowie*, „Głos znad Niemna” 2001, nr 29, s. 5; *Teresa Nasuto – kierownik zespołu „Odrodzenie”*, „Głos znad Niemna” 2001, nr 29, s. 5.

⁵ Archiwum Fundacji Pomocy Szkołom Polskim na Wschodzie im. Tadeusza Goniewicza, 23 II 1999 r. Tekst w posiadaniu autorki. (ms), „Pierwiosnek” w Ameryce, „Biuletyn Stowarzyszenia «Wspólnota Polska»” 1996, nr 1, s. 20. Obszerny artykuł dotyczący wizyty chóru w Ameryce, został zamieszczony w „Rocie” 1995, nr 4, s. 88-90.

⁶ Archiwum Fundacji Pomocy Szkołom Polskim na Wschodzie im. Tadeusza Goniewicza, 6 II 1998. Tekst w posiadaniu autorki.

w realizacji tego przedsięwzięcia zapewnił Zarząd Główny Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” w Warszawie. Z tym samym programem zespół wystąpił także przed polską społecznością, związaną ze szkołą i Klubem Polskim w Baranowiczach⁷. „Pierwiosnek” koncertował również na zaproszenie Towarzystwa Polskiej Kultury w Melbourne w Australii w 1999 r., gdzie spotkał się z entuzjastycznym powitaniem, budził podziw i wzruszenie (miał 21 występów)⁸. Liczne grono Polaków żyjących w tym kraju włożyło wiele pracy w to, by zespół mógł koncertować, ponadto Koło Polek w Adelajdzie przeprowadziło zbiórkę na rzecz polskich szkół na Białorusi i Ukrainie. Zebrano 3010 \$, a czek na tę kwotę przekazano podczas koncertu pożegnalnego w Centralnym Domu Polskim w Adelajdzie Józefowi Adamskiemu – prezesowi Fundacji Pomocy Szkołom Polskim na Wschodzie im. Tadeusza Goniewicza⁹. Zespół otrzymał od Fundacji pomoc w postaci strojów ludowych, reklamy, organizacji licznych koncertów w Polsce, USA, Europie Zachodniej, Australii¹⁰. Stowarzyszenie „Wspólnota Polska” Oddział w Siedlcach sprezentowało artystom m.in. koszulki z nadrukiem o treści: „Pierwiosnek” – Baranowicze¹¹. Zespół koncertował także w Polsce, m.in. w Siedlcach¹², Lublinie, na Lubelszczyźnie, w Małopolsce, na Śląsku¹³.

„Pokój i Dobro” – Słonim

Diecięcy chór „Pokój i Dobro” powstał przy kościele p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP w Słonimie. Po raz pierwszy zespół „Pokój i Dobro” uczestniczył w IX Ogólnopolskim Festiwalu Piosenki i Pieśni Religijnej w Łodzi w 1996 r. Zajął tam I miejsce, a solistka Helena Konańczuk otrzymała nagrodę Grand Prix¹⁴. Zespół dobrze zaprezentował się również na IV Festiwalu

⁷ *Jeszcze o 200 rocznicy urodzin poety*, „Polskie Słowo z Baranowicz” 1999, nr 30, s. 1.

⁸ Archiwum Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” Oddział w Siedlcach, 22 V 2002. Tekst w posiadaniu autorki.

⁹ „WP”, „*Pierwiosnek*” w Australii, „Głos znad Niemna” 1999, nr 42, s. 5. Obszerny artykuł dotyczący wizyty chóru w Australii został zamieszczony w „Rocie” 1999, nr 4, s. 112-113.

¹⁰ J. A d a m s k i, *Oddalonym lecz bliskim. Moje wspomnienia z lat 1979-2005*, Lublin 2005, s. 74.

¹¹ Wywiad autorki z p. Jackiem Grabińskim – dyrektorem Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” Oddział w Siedlcach, 28 V 1999, Siedlce.

¹² D. K., *Goście z Baranowicz*, „Tygodnik Siedlecki” 26 I 1999.

¹³ *Księga pamiątkowa Fundacji Pomocy Szkołom Polskim na Wschodzie im. T. Goniewicza (1989-1998)*, oprac. J. Adamski i pracownicy Fundacji, Lublin 1999, s. 59, 61.

¹⁴ Archiwum Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” w Warszawie, 11 IX 1996 r. Tekst w posiadaniu autorki. L. R e w k o w s k a, *Sukces słonimskich dzieci*, „Głos znad Niemna” 1996, nr 22, s. 1.

Piosenki Polskiej w 1995 r. w Słonimie i na II Festiwalu Piosenki Dziecięcej w Baranowiczach. Ze względu na brak funduszy nie uczestniczył w V Festiwalu Piosenki Polskiej w Świsłoczy i III Festiwalu Piosenki Dziecięcej w Grodnie¹⁵. Innym problemem chóru był brak strojów. Pomimo przeciwności zespół występował z powodzeniem wśród lokalnej społeczności i z zaangażowaniem prezentował program na wysokim poziomie artystycznym¹⁶. Kierownikiem grupy była Ludmiła Bogdan.

„Polesia Czar” – Brześć

Z inicjatywy kierownika Klubu Polskiego w Brześciu, Aliny Jaroszewicz, powstał w 1999 r. zespół „Polesia Czar” w ramach programu rozwoju utalentowanej młodzieży. Jego uczestnikami były wybitnie uzdolnione pod względem muzycznym i recytatorskim dzieci i młodzież pochodzenia polskiego oraz białoruskiego. Zespół odbył wiele koncertów zarówno na Białorusi, jak i w Polsce. Gościł w Niemczech, Francji, Włoszech. Swój dorobek artystyczny prezentował na spotkaniu z Ojcem świętym w Watykanie. Brał udział m.in. w festiwalu „Brzeska Jesień z Polską Piosenką” dla młodych wykonawców polskiej muzyki popularnej, w I Polsko-Białoruskim Festiwalu Sztuki Współczesnej, I Międzynarodowym Festiwalu Wokalnym Młodych Wykonawców im. Stanisława Moniuszki pod patronatem prof. Marii Fołtyn (29 IV-4 V 2001). W styczniu i czerwcu 2000 r. członkowie zespołu występowali w Niemczech w Hanau, Dortmundzie, Frankfurtu, Wiesbaden, Karlsruhe, Baden-Baden, Pforzheim. Młodzi wykonawcy prezentowali wysoki poziom artystyczny. Piękne głosy, doskonale dobrany repertuar i dobre podkłady muzyczne w pełni harmonizowały ze sobą. Łzy wzruszenia pojawiły się u starszych rodaków, gdy słuchali utworów S. Moniuszki, F. Chopina, a także pieśni kresowych.

Istnienie zespołu było w dużej mierze zasługą dobrze układającej się współpracy z Fundacją Pomocy Szkołom Polskim na Wschodzie im. T. Goniowicza z Lublina, na czele z jej prezesem Józefem Adamskim¹⁷.

¹⁵ Archiwum Związku Polaków na Białorusi w Grodnie – Zbiory Działu Oświaty, 6 I 1997. Tekst w posiadaniu autorki.

¹⁶ A. K u s i e l c z u k, *Dla najstarszych maluchów*, „Głos znad Niemna” 1999, nr 1, s. 1.

¹⁷ A. G r ę d z i k - R a d z i a k, *Polskie zespoły i chóry po 1989 roku na ziemi poleskiej*, „Wołyń i Polesie” (Oświęcim) 2006, nr 4, s. 91-92.

„Poleskie Gwiazdki” – Pińsk

Zespół dziecięcy „Poleskie Gwiazdki” powstał w listopadzie 1995 r. przy oddziale ZPB w Pińsku z inicjatywy Ireny Leonkowicz – nauczycielki muzyki w gimnazjum nr 2 w Pińsku. W skład zespołu wchodziły dziewczynki pochodzące z polskich rodzin z nad Piny. Zespół debiutował podczas Festiwalu „Brzeska Jesień”, gdzie na 24 zespoły, które brały udział, zajął wysokie II miejsce. Na scenie wyróżniali się m.in.: Alina i Anna Szołomickie, Anna Wołodźko, Irena Prokopczyk, Julia Czucharewa, Neli Newar, Wołodia Goreglad. Członkowie zespołu uświetniali swoją obecnością wszystkie ważne uroczystości, takie jak np.: Dzień Niepodległości, Dzień Kobiet, Sylwester. Dzieci śpiewały również pieśni religijne podczas mszy św. w miejscowym kościele. W 2001 r. zespół brał udział w Festiwalu Kultur Narodowościowych w Brześciu, Festiwalu Kultur Narodowościowych w Pułtusku (fragment występu transmitowała TV „Polonia”). Dla zespołu szczególnie udany był rok 2002. „Poleskie Gwiazdki” koncertowały m.in. w Berlinie i Warszawie, brały też udział w XV Ogólnopolskim i VII Międzynarodowym Festiwalu Piosenki Religijnej. Duet solistek zespołu Ireny Prokopczyk i Julii Czucharewej zdobył trzecie miejsce na ok. 90 zespołów i solistów przybyłych z różnych miejsc Białorusi: Mińska, Grodna, Słonimia, Dereczyna, a także: Rosji, Ukrainy i Polski. Dziewczętom z zespołu pomagali w ich rozwoju m.in.: Krystyna Kalinowska, prezes pińskiego oddziału ZPB, Włodzimierz Czucharenow, również z Pińska, oraz rodzice członkiń „Poleskich Gwiazdek” poprzez projektowanie i szycie oryginalnych strojów. Materialnego wsparcia udzielało Stowarzyszenie „Wspólnota Polska”¹⁸.

„Polonez” – Mińsk

Chór powstał w 2002 r. przy Mińskim Oddziale Miejskim Związku Polaków na Białorusi. Założycielem i dyrygentem była Janina Bryczkowska. W 2003 r. chór wziął udział w festiwalu Polonijne Lato 2003 w Koszalinie. W 2004 r. zdobył nagrodę na Międzynarodowym Konkursie Muzyki Sakralnej w Mohylewie, wziął także udział w festiwalach kolędniczych „Ave Maria” (2003-2004). W repertuarze były pieśni religijne, patriotyczne i ludowe¹⁹. W 2005 r. brał udział w I Mazowieckim Festiwalu Chórów Kresowych.

¹⁸ Tamże, s. 92-93.

¹⁹ *I Mazowiecki Festiwal Chórów Kresowych*, www.pzchio.com.pl/dokumenty/kresowy-zespoły.doc. E. I., *Piękno polskiej pieśni*, „Nasz Dziennik” 13 IV 2005, s. 16.

„Polskie Echo Ostrowca” – Ostrowiec

W 1999 r. przy Oddziale ZPB w Ostrowcu powstał chór „Polskie Echo Ostrowca”. Działał on pod kierownictwem H. Stracino. W swoim repertuarze miał różne piosenki polskie: patriotyczne, liryczne, humorystyczne²⁰. Uświetniał swoimi występami uroczystości np. z okazji święta 11 Listopada.

„Polskie Kwiaty” – Ostrowiec

W lutym 1999 r. w Ostrowcu dzięki staraniom nauczycielki języka polskiego Maryny Tararuk oraz młodego księdza Pawła, został utworzony zespół wokalny-instrumentalny „Polskie Kwiaty”. Był pierwszym zespołem na ziemi ostrowieckiej, w którym występowała młodzież pochodzenia polskiego i śpiewała pieśni w języku ojczystym. „Polskie Kwiaty” uczestniczyły we wszystkich imprezach kulturalnych Ostrowca. O ile pozwalały na to środki finansowe, wyjeżdżały z koncertami do pobliskich wsi. Zespół został laureatem VII Festiwalu Piosenki Religijnej w Siedlcach w 2000 r. Na występ artyści zostali zaproszeni przez dyrekcję Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” Oddział w Siedlcach. Był to ich pierwszy koncert w Polsce. W repertuarze zespołu obecne były piosenki religijne, ludowe, popularne, oraz piosenki napisane specjalnie dla „Polskich Kwiatów” przez kompozytora a zarazem kierownika muzycznego chóru – Aleksandra Olchowika²¹. W 2002 r. członkami zespołu byli m.in.: Iwona Iwanowska, Maria Miedzieszko, Rusłana Moroza, Diana Zacharewska, Wiera Kozak, Sergiusz Szaban, Maryna Biej, Anastazja Andruszkiewicz²².

„Praleski” – Pińsk

Chór „Praleski” powstał w 1975 r. w Średniej Szkole nr 5 w Pińsku. Początkowo z oczywistych względów w jego repertuarze znajdowały się tylko klasyczne utwory muzyczne w języku rosyjskim. Dopiero na początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku rozszerzono repertuar, wprowadzając do niego utwory muzyczne w języku polskim. W 1995 r. dyrygentem chóru była Maryna Wojtowa, opiekunami zaś muzyk Natalia Gawryłowicz i Igor Koroliński

²⁰ M. Wasiljonok, *Ostrowiec*, „Głos znad Niemna” 2002, nr 48, s. 5.

²¹ M. Wasiljonok, *Lubiany zespół*, „Głos znad Niemna” 2001, nr 14, s. 4; t e n ż e, *Powód do spotkania – piosenka*, „Głos znad Niemna” 2000, nr 9, s. 9; M. Tararuk, *Pierwsza główna nagroda*, „Głos znad Niemna” 2000, nr 39, s. 5. Zob. także A. Odłanicki, *Godna nagrody*, „Głos znad Niemna” 2002, nr 10, s. 4.

²² N. Iwanicka, *Ostrowiec*, „Głos znad Niemna” 2002, nr 20, s. 5.

– dyrektor szkoły, a także, władający przepiękną polszczyzną – Wiktor Mostek – prezes Oddziału ZPB w Pińsku, który wspólnie z dyrygentką opracowywał repertuar w języku polskim. Członkami chóru byli uczniowie klas IV-X. W 1994 r. chór został zaproszony do Ostrołęki. Młodzi artyści występowali także na konkursie im. R. Szyrmy, uczestniczyli w festiwalu w Brześciu, mieli także zaproszenie do Niemiec i Polski, z których – należy przypuszczać – skorzystali²³.

„Promień” – Szczuczyn

Chór „Promień” powstał w 1989 r. w Szczuczynie z inicjatywy Rejonowego Oddziału Związku Polaków na Białorusi. Kierownikiem zespołu był Edward Hajdukiewicz. Początki pracy zespołu były trudne ze względu na brak lokalu, strojów, transportu. Zbierano się na próby w rejonowym Domu Kultury. Zespół koncertował w Grodnie na Festiwalu Piosenki Polskiej. Później wyjeżdżał do Olecka, Mińska, Karelitz, Lidy. Wszędzie był serdecznie przyjmowany i zapraszany do ponownego przyjazdu. Brak transportu, strojów oraz poparcia ze strony władz rejonowego oddziału ZPB zmusiły chór do rozpoczęcia stałej działalności przy rejonowym Domu Kultury, gdzie kierownikiem Działu Kultury w rejonie szczuczynskim była Alina Maksymowicz, specjalistka w dziedzinie sztuki chóralnej. Repertuar chóru zawierał klasyczne utwory kompozytorów polskich, pieśni religijne, patriotyczne, znane i lubiane piosenki ludowe i biesiadne.

W 1994 r. szczuczynski polski zespół „Promień” występował w Nowym Dworze i Górnofelu. Koncertował z okazji 200. rocznicy powstania kościuszkowskiego. Do udanych należał występ na III Republikańskim Festiwalu Piosenki Polskiej w Grodnie, gdzie został nagrodzony dyplomem. W 1995 r. chór „Promień” otrzymał tytuł zespołu „ludowego”, obronił go w 1997 r. Artyści wykazali się szczególną aktywnością w 1999 r. Wzięli m.in. udział w VIII Festiwalu Piosenki Polskiej w Szczuczynie i Miorach. Śpiewali także z okazji otwarcia Domu Polskiego w Szczuczynie. Egzamin dojrzałości zdali podczas występu na Światowych Spotkaniach Chórów Polonijnych w Koszalinie²⁴. W 2001 r. odszedł z chóru jego wieloletni kierownik Edward Hajdukiewicz, zastąpił go członek zespołu Aleksy Micaj. Pomimo tej zmiany zespół

²³ Grędzik - Radziak, *Polskie zespoły i chóry*, s. 91.

²⁴ O. Gołombowska, J. Michałowska, *Wiwat „Promień”*, „Głos znad Niemna” 1999, nr 34, s. 5; H. Jurewicz, *Na ziemi szczuczynskiej*, „Głos znad Niemna” 1994, nr 27, s. 1; A. Kusielczuk, „Promień” ze Szczuczyna rozjaśnia rejon ostrowiecki, „Głos znad Niemna” 1997, nr 44, s. 3.

zdołał obronić honorowy tytuł zespołu ludowego²⁵. Chór w 2002 r. na zaproszenie Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” Oddział w Łomży brał udział w obchodach święta Konstytucji 3 maja.

„Przyjaciele” – Lida

W styczniu 1992 r. w Lidzie powstał kolejny, amatorski polski Zespół Pieśni i Tańca „Przyjaciele” pod kierownictwem artystycznym Lecha Pyrskiego i Olgi Łowkis. Lech Pyrski zdolności muzyczne odziedziczył po rodzicach. Jego ojciec grał na skrzypcach, matka śpiewała w chórze kościelnym i przez całe życie pozostawała miłośniczką polskiej pieśni. Zamiłowanie to wywodziło się z koła młodzieżowego, które działało jeszcze w okresie przedwojennym. Zespół na początku swojej działalności liczył około 70 członków. Artyści-amatorzy polskiej piosenki występowali przed lokalną społecznością²⁶. Koncertowali m.in. w Iwii, Szczuczynie, Lenino i Górkach na Mohylewuszczyźnie oraz w Polsce na Festiwalu Piosenki Kresowej w Siemiatyczach, w Warszawie, Białymstoku, Sokółce, uczestniczyli także w I Festiwalu Kultury Kresowej w Mrągowie²⁷.

„Przyjaciółka” – Raduń

W miejskim Domu Kultury w 1990 r. powstał zespół „Przyjaciółka”. Brał on udział w trzech festiwalach folkloru w Węgorzewie, w Przeglądzie Kresowej Piosenki w Turku. W 2000 r. uczestniczył w spotkaniu artystycznym „Grodno–Białystok” w Białymstoku. Wielokrotnie wyjeżdżał z koncertami do Grodna, Iwia, Werenowa, koncertował również w wiejskich domach kultury Werenowszczyzny. „Przyjaciółka” uczestniczyła w wielu uroczystościach i spotkaniach o randze lokalnej. Od samego początku istnienia zespołu śpiewali: Danuta Trzeciak, Jan Daglis, Irena Zdoniec, Gelena Jeswił, Maria Swietłowicz, Antonina Jarmakowicz, Waclaw Andrukoniś, Maria Minakowska. Osobami z młodszym stażem artystycznym były: Maria Wiencis, Nadieżda Żegzdryn, Wiera Czechan, Halina Balcewicz, Walentyn Niewiero, Ryszard Mazol, Bronisław Czyryca, Tadeusz i Ludmiła Jarmakowie, Nina Weremo-

²⁵ F. W a r a k s a, *Honorowy egzamin*, „Głos znad Niemna” 2001, nr 18, s. 5.

²⁶ *Z życia Polaków na Białorusi*, „Magazyn Polski” 1992, nr 2, s. 14; D. K r u p i c a, *Piękno uratuje świat*, „Głos znad Niemna” 1992, nr 23, s. 4.

²⁷ L. P y r s k i, *Koło przyjaciół rozszerza się*, „Głos znad Niemna” 1995, nr 36, s. 1; M. W o j c z y k, *Wiadomości z Lidy*, „Głos znad Niemna” 1995, nr 9, s. 1; J. G i r y k, *Wieści z Lidy*, „Głos znad Niemna” 1996, nr 48, s. 1; *Kronika Ziemi Lidzkiej i Nowogródzkiej*, „Ziemia Lidzka” 1996, nr 21-22, s. 4.

wicz, Swietłana Ułaszko, Lilia Rączko, Maria Skrypska oraz inni²⁸. Kierownikiem chóru była Halina Żegzdryn.

„Radosny Dzwon” – Świsłocz

Chór „Radosny Dzwon” utworzono w 1992 r. Brał on udział w V Festiwalu Piosenki Polskiej w Świsłoczy, Spotkaniach Artystycznych Białystok–Grodno w Grodnie w 1996 r., w Festiwalu Piosenki Polskiej w Wołkowysku. Występował m.in. na Białostocczyźnie i Turku. „Radosny Dzwon” uzyskał poparcie Rejonowego Domu Kultury, przy którym działał. Kierownikiem zespołu była Tatiana Karnacewicz, która zebrała oryginalny, niespotykany u innych chórów i zespołów repertuar. Złożyły się nań piosenki religijne, patriotyczne, ludowe i rozrywkowe²⁹. Chór uświetniał swoimi występami uroczystości związane z różnymi świętami.

„Raduńskie Słowiki” – Raduń

Zespół „Raduńskie Słowiki” powstał w 1992 r. Liczył na początku swojej działalności 38 osób. Na zaproszenie Towarzystwa Przyjaciół Grodna i Wilna Oddział w Węgorzewie w 1992 r. zespół występował na ziemi mazurskiej. W repertuarze znalazły się przede wszystkim polskie piosenki i tańce, ale nie zabrakło także utworów białoruskich, rosyjskich, a także ludowego tańca ukraińskiego. Wyróżniali się: Jurek Kuźmicki, Ala Symonowicz, Artur Sepciłko. Kierownikiem zespołu był Mieczysław Kuźmicki, jego zastępcą – Franciszka Gabis, choreografem – Helena Stacenko. Nazwę zespołu wymyślono w Węgorzewie, odwołując się do wyobraźni publiczności. Z kilkudziesięciu propozycji wybrano „Raduńskie Słowiki”. Nazwę tę zaproponował ksiądz proboszcz Józef Pietruszka, który został „ojcem chrzestnym” zespołu³⁰. Grupa przede wszystkim upowszechniała polską piosenkę w swoim miejscu zamieszkania, a także okolicach: w Paszkowicach, Werenowie i Żyrmunach. Zespół uczestniczył w rejonowych, obwodowych, republikańskich i międzynarodowych festiwalach i konkursach. Występował również w Białymstoku, Giżycku, gminach: Powidz, Witkowo,

²⁸ H. B u ł g a k, *Przyjaciółka wielbicieli kultury polskiej*, „Głos znad Niemna” 2000, nr 6, s. 9; H. Ż e g z d r y n, *Śpiewamy razem*, „Głos znad Niemna” 2000, nr 36, s. 9.

²⁹ T. M a l e w i c z, *Radosny Dzwon w Sopoćkiniach*, „Głos znad Niemna” 1997, nr 20, s. 2; H. Ż u r, *Ludzi łączy kultura*, „Głos znad Niemna” 1998, nr 38, s. 3; „Głos znad Niemna” 1996, nr 18, s. 1.

³⁰ T. K a r a ź n i e w i c z, „*Raduńskie Słowiki*”, „Głos znad Niemna” 1992, nr 13, s. 4; L. W i n o g o r o w a, *Razem ze „Słowikami”*, „Głos znad Niemna” 1997, nr 31, s. 6.

Strzałkowo. W 1998 r. kierownikiem zespołu była Franciszka Gabis, zaś kierownikiem artystycznym Walentyna Drobyszewska. Istnienie i powodzenie zespołu w dużej mierze było udziałem ówczesnego Konsula Generalnego RP w Grodnie Sylwestra Szostaka, który m.in. sprezentował grupie kostiumy, magnetofon marki „Philips” oraz pewne kwoty pieniężne na jej potrzeby. Stroje krakowskie ofiarował w 1998 r. senator Tadeusz Kopacz³¹. Aktywnym rokiem dla „Raduńskich Słowików” był 2000. Brali oni udział m.in.: w XI Festiwalu Pieśni Polskiej w Iwiu, w XI Międzynarodowym Dziecięcym Festiwalu Mniejszości Narodowych w Węgorzewie, w X Międzynarodowym Festiwalu Pieśni, Tańca i Folkloru w Siedlcach (na zaproszenie dyrektora Oddziału Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” w Siedlcach Jacka Grabińskiego)³². Do udanych pod względem występów artystycznych należał również rok 2002.

„Rude Dziewczyny” – Pińsk

W 1998 r. w Pińsku powstał zespół pod nazwą „Rude Dziewczyny”. W tym też roku zespół zdobył pierwsze, a w 1999 r. drugie miejsce na Festiwalu Piosenki Polskiej w Brześciu. Zespół tworzyły cztery osoby: Tatiana Czuszeva, Irena Żuk, Irena Dmitruk, Oksana Sołoncowa. Dziewczęta połączyła miłość do muzyki rockowej, zwłaszcza polskiej. Rozpoczęły pierwsze próby, a później – pierwsze koncerty. Dzięki pomocy zespołu „Pieriekriostok” dziewczęta miały stały akompaniament. W repertuarze „Rudych Dziewcząt” obok piosenek polskich znajdowały się również rosyjskie. Młodzieżowy zespół zyskał popularność nie tylko w Pińsku, ale i Brześciu oraz w innych miejscach na ziemi poleskiej³³.

„Ruta” – Nowe Gerniki

Chór „Ruta” powstał w miejscowości Nowe Gerniki pod koniec lat sześćdziesiątych XX wieku. Na początku twórczego szlaku zespołu w repertuarze dominowały pieśni białoruskie. Polskie melodie rozbrzmiewały tylko w gronie

³¹ F. G a b i s, *Wieści z Radunia*, „Głos znad Niemna” 1998, nr 48, s. 4; F. W i t o w i c z, „Słowiki” w *Polsce*, „Głos znad Niemna” 1999, nr 30, s. 5; I. S z k u d e l s k a, *Z darami dla rodaków*, „Głos znad Niemna” 1998, nr 49, s. 1; E. C., *Dary dla Polaków na Białorusi*, „Biuletyn Stowarzyszenia «Wspólnota Polska»” 1999, nr 3, s. 26; S. G a b i s, O. B ł a s z k o, H. L a w r u k i e w i c z, D. T r a f i m o w i c z, S. B a z y l e w i c z, O. K o l e n d a, S. Ż e m o j t u k, *Dobry duch „Raduńskich Słowików”*, „Rota” 2000, nr 4, s. 98.

³² F. G a b i s, *Gościnne Siedlce*, „Głos znad Niemna” 2002, nr 30, s. 4.

³³ G r ę d z i k - R a d z i a k, *Polskie zespoły i chóry*, s. 91.

rodzinnym lub podczas spotkań przyjacielskich. Po przemianach w wyniku „pierestrojki” M. Gorbaczowa chór zaśpiewał po polsku. Artyści-amatorzy wykonywali pieśni, które śpiewali w przeszłości ich przodkowie, współcześnie już prawie zapomniane. W repertuarze zespołu były m.in. takie utwory, jak: *Rano, rano, raniusieńko, Szedł żołnierz lasem, Nasza wioska, kraj daleki, Tam za lasem, tam za borem* i inne. Kierownikiem „Ruty” była Maria Szparko – na co dzień kierownik wiejskiego klubu. Członkami chóru byli: Marian Szparko, Jan Szparko, Jadwiga i Józefa Sajdak, Bernarda Pilczyk, Józefa Agiel i inni. „Ruta” nie tylko uświetniała swoimi występami lokalne uroczystości, ale i występowała w Mińsku i na Litwie³⁴.

„Szarotka” – Kobryń

Zespół wokalny-muzyczny pod nazwą „Szarotka” powstał prawdopodobnie na początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku w Kobryniu przy szkole nr 5. Jego członkami byli uczniowie starszych klas, którymi kierował Jerzy Takmienin. W 1994 r. „Szarotka” brała udział w Festiwalu Piosenki Polskiej w Grodnie, gdzie została wyróżniona. W nagrodę dziewczęta otrzymały bluzeczki, których brakowało do skompletowania strojów ludowych. W 1996 r. zespół przebywał m.in. na międzynarodowych warsztatach artystycznych w Bydgoszczy. Na zakończenie warsztatów zorganizowano koncert galowy, podczas którego członkowie zespołu „Szarotka” zaprezentowali własny repertuar. Został on bardzo dobrze przyjęty przez widownię³⁵.

„Sybirak” – Lida

Chór „Sybirak”, podobnie jak chór „Memoria”, działał w Domu Polskim w Lidzie. Powstał w marcu 1998 r. z inicjatywy Heleny Giebień – prezes Koła Stowarzyszenia Ofiar Represji w Lidzie przy Związku Polaków na Białorusi. Początkowo kierownikiem chóru była Eleonora Gordziej, a od 2002 r. Danuta Cichanowicz, pełniąca również funkcję dyrygentki. Akompaniatorem chóru od początku jego powstania był Marian Boładź. Od 2002 r. funkcję tę pełnił Konstanty Koziaczy. Do chóru głównie należały osoby, które w czasach sowieckich były represjonowane, deportowane na Sybir i do Kazachstanu, oraz byli żołnierze Armii Krajowej. W ciągu kilku lat swojej działalności „Sybirak” wypracował zróżnicowany repertuar, obejmujący polskie pieśni patriotyczne, religijne, legionowe, ludowe oraz popularne piosenki biesiadne. Wokaliści z chóru „Sybirak”, po-

³⁴ W. P r e c k a j ł o, *Nie rzucim ziemi skąd nasz ród*, Mińsk 2000, s. 64.

³⁵ G r e d z i k - R a d z i a k, *Polskie zespoły i chóry*, s. 90.

dobnie jak chórzyci z „Memorii”, uczestniczyli w festiwalach Kultury Polskiej na Grodzieńszczyźnie. W Polsce koncertowali m.in. w Siedlcach, gdzie przyjechali na zaproszenie Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” Oddział w Siedlcach, w Białymstoku, gdzie przybyli na zaproszenie Związku Sybiraków, oraz w Częstochowie. W 2002 r. po raz pierwszy brali udział w XI Światowych Spotkaniach Chórów Polonijnych, zorganizowanych w ramach Polonijnego Lata – Koszalin 2002³⁶. W 2003 r. chór wystąpił w Mrągowie oraz w Kłodzku, Międzylesiu, Polanicy Zdroju, Łądku Zdroju w czasie obchodów 75-lecia Związku Sybiraków, w Bystrzycy Kłodzkiej – na zaproszenie tamtejszego Koła Związku Sybiraków, a także na międzynarodowym spotkaniu chórów w Dusznikach Zdroju, gdzie śpiewał wraz z chórami z Trutnova i Bystrzycy Kłodzkiej³⁷. Dzięki współpracy z Gorzowskim Oddziałem Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” i przedstawicielami Związku Sybiraków zespół otrzymał komplet strojów³⁸.

„Tęcza” – Mińsk

Chór „Tęcza” powstał ok. 1998 r. przy szkole niedzielnej języka polskiego w Mińsku. Jego członkami były dzieci i młodzież w wieku od 9 do 25 lat. 30-osobową grupą artystów kierowała Tatiana Wołoszyn. Na repertuar składały się pieśni patriotyczne, religijne, ludowe i klasyczne. Dzięki pomocy ze strony Ambasady RP w Mińsku „Tęcza” uczestniczyła w 2000 r. w IX Światowym Festiwalu Poezji Marii Konopnickiej, gdzie chórzyci otrzymali główną nagrodę w kategorii „Zespoły”. Był to ich pierwszy międzynarodowy laur³⁹. Pomocy chórzystom udzielał m.in. Komitet Pomocy Polakom na Wschodzie Kongresu Polonii Amerykańskiej Wydziału Południowa Kalifornia w Los Angeles w Stanach Zjednoczonych⁴⁰.

³⁶ *Program Polonijne Lato – Koszalin 2002, 7-27 VII*, Koszalin 2002, s. 24; H. G o t ó w k o, *Żeby Polska była Polską. Zespół „Sybirak” – w Siedlcach*, „Głos znad Niemna” 1999, nr 48, s. 3; I. T y r k i n, *Wiadomości z Lidy*, „Głos znad Niemna” 1999, nr 47, s. 6; Zob. także H. B o h d a n, *Leć, Orle Białe*, „Głos znad Niemna” 2002, nr 47, s. 5; L. S o r o k a, *Lida*, „Głos znad Niemna” 2002, nr 49, s. 10.

³⁷ *We wrześniu 2003 roku gościł w Bystrzycy, na zaproszenie Koła Związku Sybiraków w Bystrzycy Kłodzkiej, chór „Sybirak” z Lidy*, <http://www.republika.pl/sybirak/chor.html>. Tekst w posiadaniu autorki.

³⁸ *Program Polonijne Lato – Koszalin 2002*, s. 24; S. J a r o s z e w i c z, *Z wizytą na Litwie i Białorusi*, „Biuletyn Stowarzyszenia «Wspólnota Polska»” 1999, nr 12, s. 36.

³⁹ J. J a s i ń s k a, *Niech nam łśni tęcza*, „Głos znad Niemna” 2000, nr 34, s. 5.

⁴⁰ Archiwum Komitetu Pomocy Polakom na Wschodzie Kongresu Polonii Amerykańskiej Wydziału Południowa Kalifornia w Los Angeles w Stanach Zjednoczonych, 29 VII 2000. Tekst w posiadaniu autorki.

„Wiara” – Grodno

Zespół „Wiara” utworzono 15 kwietnia 1999 r. w Grodnie. Jego członkami byli uczniowie Liceum Polskiej Macierzy Szkolnej: Weronika Misiewicz, Andrzej Parmańczuk, Irena Rapiejko i Weronika Kolokolowa. W repertuarze zespołu znalazły się utwory o różnej tematyce: patriotycznej, religijnej, ludowej (śpiewane po polsku, angielsku, niemiecku, rosyjsku). Jednym z ważniejszych osiągnięć zespołu było zajęcie I miejsca w konkursie Moniuszkowskim „Pieśń Wieczorna” w Białymstoku⁴¹. Ponadto zespół został wyróżniony na Festiwalu Piosenki Religijnej w Wasiliszkach (w 1999 r.) i Festiwalu Piosenki Polskiej. Koncertował również w Warszawie, Krakowie, Lublinie, Białymstoku, Siedlcach, Gnieźnie, Puławach, Kazimierzu, Janowcu⁴².

„Wilejka” – Wilejka

Zespół pieśni i tańca „Wilejka” został utworzony ok. 1990 r. z inicjatywy doświadczonego choreografa z Białegostoku – Borysa Żeszko, który przyjeżdżał do Wilejki. Jego członkami były dzieci, które uczyły się języka polskiego. „Wilejka” swoje istnienie zawdzięcza również Podlaskiemu Oddziałowi Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”, który zaprosił zespół (24 osoby) do Białegostoku na kolonie artystyczne. Kierownikiem zespołu była działaczka społeczna Danuta Bakinowska. Jednym z problemów, jakie miał zespół, był brak strojów⁴³.

„Wspomnienie” – Pińsk

Chór „Wspomnienie” powstał w 1995 r. z inicjatywy ówczesnego prezesa Oddziału ZPB w Pińsku – Wiktora Mostka. Zrzeszał on entuzjastów, przedstawicieli najstarszego pokolenia Polaków. W 1998 r. liczył 22 osoby. Opiekunami były Nina Daniluk, z wykształcenia muzyk (nauczycielka gimnazjum nr 2 w Pińsku), i Halina Ożereljewa. Najstarszą członkinią była Nina Iljenkowa. Chór zyskał popularność nie tylko w ojczystym mieście nad Piną, ale i w Brześciu, Baranowiczach, Łohiszynie, Koszalinie. W 1998 r. chór zajął I miejsce na Festiwalu Piosenki Polskiej w Pińsku. Wszędzie słuchaczy za-

⁴¹ A. G r e d z i k - R a d z i a k, *Oświata i szkolnictwo polskie na Białorusi 1989-2001*, cz. II, Kielce 2001, s. 198.

⁴² A. P a r m a n ń c z u k, *Zespół „Wiara” w Krakowie*, „Słowo Ojczyste” 1999, nr 11, s. 13.

⁴³ Archiwum Związku Polaków na Białorusi w Grodnie – Zbiory Działu Oświaty, 24 X 1993. Tekst w posiadaniu autorki. L. K u k s i n o w i c z, *Na Ziemi Wilejskiej*, „Głos znad Niemna” 1995, nr 12, s. 4.

chwycił wysokim poziomem artystycznym i szczerością wykonania różnych piosenek: świeckich, religijnych, klasycznych i humorystycznych. W 2000 r. w chórze śpiewała także prezes Oddziału ZPB w Pińsku Krystyna Kalinowska. Liczba uczestników w tym czasie wynosiła 30 osób, których, pomimo odmiennych zainteresowań i zawodów, połączyła miłość do polskiej piosenki⁴⁴.

„Zgoda” – Brześć

Chór „Zgoda” powstał we wrześniu 2000 r. przy Miejskim Oddziale ZPB w Brześciu. Początkowo nosił nazwę „Polska Grupa Wokalna przy Oddziale Miejskim Związku Polaków w Brześciu”. Już 14 października 2000 r. zespół zaprezentował się po raz pierwszy przed polską publicznością. Początek 2001 r. przyniósł przekształcenie Grupy Wokalnej w Polski Chór Akademicki „Zgoda”. W swoim repertuarze miał klasyczne pieśni chóralne różnych kompozytorów ze Stanisławem Moniuszko na czele, pieśni religijne, patriotyczne, ludowe. W 2002 r. kierowniczką 22-osobowego zespołu, który skupiał wyłącznie kobiety, była Tatiana Ponomarenko. Zespół często koncertował dla polskiej społeczności w Brześciu. Szczególnym powodzeniem cieszyły się występy chórzystek wzbogacające kościelne nabożeństwa. Od 17 do 27 lipca 2002 r. chór uczestniczył w XI Światowych Spotkaniach Chórów Polonijnych, zorganizowanych w ramach Polonijnego Lata – Koszalin 2002. Był najmłodszym z uczestników spotkania pod względem stażu artystycznego. Możliwość spotkań z Polakami z całego świata chór zawdzięczał prezesowi Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” Oddział w Koszalinie – Gabrieli Cwojdziańskiej⁴⁵.

„Ziemia Naddźwińska” – Witebsk

Chór „Ziemia Naddźwińska” rozpoczął swoją działalność w 1995 r. w Witebsku. W 2000 r. kierownikiem zespołu, liczącego 23 osoby, w tym 13 kobiet i 10 mężczyzn, był Edward Gatustow, a dyrygentem Antoni Wiszniakow. Repertuar „Ziemi Naddźwińskiej” obejmował polskie pieśni religijne i patriotyczne, polskie utwory klasyczne, polskie i białoruskie piosenki ludowe oraz współczesne piosenki popularne. Chórzyści z Witebska uczestniczyli w organizowanych na Białorusi festiwalach: Pieśni Polskiej (1998) i Kultury Polskiej (1999). Po raz pierwszy wystąpili w Polsce w Koszalinie podczas X Światowego Festiwalu Chórów Polonijnych Polonijne Lato – Koszalin 2000⁴⁶.

⁴⁴ G r e d z i k - R a d z i a k, *Polskie zespoły i chóry*, s. 90.

⁴⁵ Tamże, s. 93; *Program Polonijne Lato – Koszalin 2002*, s. 24-25.

⁴⁶ *Program. X Światowy Festiwal*, s. 32.

ZAKOŃCZENIE

Po 1989 r. na Białorusi funkcjonowały, oprócz wymienionych, następujące zespoły i chóry: „Aksamit” w Homlu, „Dlaczego?” – chór dziecięcy w Baranowiczach, „Dryświatskie Słowiki” w Dryświatach, „Dzwoneczki” w Ostrowcu, „Głęboczanie” w Głębokiem, „Gwiazdeczki” w Braślawiu, „Jutrzenka” w Makarowcach, „Kamerata” w Słonimie, „Mioryca” – zespół piosenki ludowej w Miorach, „Nadzieja” w Homlu, „Marzenie” w Klecku, „Nowogródczyszna” w Nowogródku, „Odrodzenie” w Świsłoczy, „Pińska Szlachta” – grupa folklorystyczna w Pińsku, „Płomień” w Mińsku, „Polacy z Kiemieliszek” w Kiemieliszkach, „Polskie Kwiaty” w Oszmianie, „Schola” – chór parafialny w Pińsku, „Skowronki” w Mińsku, „Słoneczko” – zespół dziecięcy w Borysowie, „Słoneczko” w Drui, „Słonimskie Lilie” w Słonimie, „Słowianeczka” w Lidzie, „Strubczanka” w Strubnicy, „Śpiewajmy Razem” – zespół dziecięcy w Witebsku, „Wierzba” w Dryświatach, „Wilia” w Kiemieliszkach, „Wołożanka” w Wołożynie, „Zaranica” – ludowy zespół z Radunia, „Zaranica” – kapela z Nieświeża, „Źródełko” – zespół dziecięcy w Klecku, „Żytnica” z Korelicz. Ponadto działały: grupa wokalna w Mołodecznie, zespół artystyczny przy oddziale ZPB w Połocku, zespół dziecięcy w Bobrujsku.

Z przedstawionej charakterystyki wynika, iż większość polskich chórów i zespołów folklorystycznych funkcjonowała w zachodniej części Białorusi, głównie w obwodzie grodzieńskim, najliczniej zamieszkiwanym przez Polaków w porównaniu z innymi obwodami. Największe nasilenie powstawania polskich zespołów przypadało na lata 1989-1992. Wszystkie polskie chóry i zespoły folklorystyczne pracowały w trudnych warunkach i miały dużo problemów, głównie natury finansowej. Większość kierowników chórów i zespołów prowadziła zajęcia społecznie. W lepszej sytuacji były zespoły, które otrzymały, a później w kolejnych latach obroniły tytuł: „ludowego” bądź „wzorowego”, nadawany przez Komisję Kwalifikacyjną Białoruskiego Ministerstwa Kultury, dzięki czemu uprawniało to ich do uzyskania pomocy finansowej od władz białoruskich. Zespołami, które uzyskały tytuł „ludowego”, były: „Chabry”, „Grodzieńskie Słowiki”, „Lechici”, „Promień”. Chóry i zespoły folklorystyczne działały w strukturach ZPB, bądź poza nimi, przy domach kultury, szkołach, kościołach. Kierownicy polskich amatorskich chórów i zespołów folklorystycznych mieli zazwyczaj odpowiednie wykształcenie. Swoje kwalifikacje mogli doskonalić wyjeżdżając na warsztaty do Koszalina lub Lublina. Organizacją tych warsztatów zajmowało się Stowarzyszenie „Wspólnota Polska”. Dla rozwoju i bytu chórów i zespołów w Białorusi duże znaczenie miała pomoc udzielana w Polsce ze strony licznych organizacji

i instytucji, przedsiębiorstw, osób prywatnych oraz środowisk emigracyjnych. Na uwagę zasługuje mnogość form udzielanego wsparcia, na które składało się m.in.: zaopatrywanie w instrumenty muzyczne, mikrofony, stroje i rekwizyty, organizowanie tras koncertowych, reklamy, środków transportu, przekazywanie kwot pieniężnych. Pomoc ta, choć często ograniczona do działań doraźnych i na niewielką skalę, miała i ma duże znaczenie dla funkcjonowania polskich zespołów. Siłą mobilizacyjną dla artystów były i są nadal koncerty i festiwale. Dają one możliwość pokazania swojego dorobku artystycznego, wymiany doświadczeń, sprzyjają wzrostowi poziomu wykonania. Pożądana i pożyteczna jest współpraca chórów i zespołów z partnerami w Polsce.

Amatorski ruch artystyczny to ważny element odradzania się polskiej tożsamości narodowej na Białorusi. Działalność chórów i zespołów ma szczególne znaczenie, zwłaszcza w tych rejonach, w których tylko niewielki procent Polaków zna swój język ojczysty. Słowa pieśni bowiem o wiele łatwiej docierają do tych, którzy z trudnością czytają, bądź nie czytają wcale. Zespoły i chóry propagują polską kulturę i tradycje, pozwalają uczestniczącym w niej dzieciom i młodzieży poznać korzenie swojego narodu. Wymierna pomoc ze strony Polski w ich utrzymaniu i dalszym rozwoju w sytuacji, gdy nie czynią tego władze białoruskie, jest niezbędna.

Polskie zespoły i chóry funkcjonujące na Białorusi
w latach 1989-2003

1.	„Aksamit”	Homel
2.	„Andżelika”	Lida
3.	„Brasławianki”	Braław
4.	„Chabry”	Grodno
5.	Chór młodzieżowy	Mińsk
6.	„Credo”	Słonim
7.	„Czerwone Maki”	Mińsk
8.	„Dlaczego?”	Baranowicze
9.	„Dobro i Pokój”	Słonim
10.	„Dryświatskie Słowiki”	Dryświaty
11.	„Dzwoneczek”	Słonim
12.	„Dzwoneczki”	Grodno
13.	„Dzwoneczki”	Ostrowiec
14.	„Echo Grodna”	Grodno
15.	„Echo Ostrowca”	Ostrowiec

16.	„Gerbera”	Brześć
17.	„Głębozanie”	Głębokie
18.	„Głos znad Niemna”	Grodno
20.	„Grodnianeczka”	Grodno
21.	„Grodzieńskie Słowiki”	Grodno
22.	„Gwiazdeczki”	Brasław
23.	„Iwianka”	Iwie
24.	„Jutrzenka”	Wołkowysk
25.	„Jutrzenka”	Makarowce
26.	„Jutrzenka”	Porozów
27.	„Kamerata”	Słonim
28.	„Karolinka”	Brześć
29.	„Konsonans”	Mińsk
30.	„Kolorowe Nutki”	Grodno
31.	„Kraj Ojczysty”	Karasino
32.	„Kraj Rodzinny”	Baranowicze
33.	„Kresowe Krasnoludki”	Putryszki
34.	„Kresowe Zabawy”	Lida
35.	„Kresowianka”	Iwieniec
36.	„Kresowiaczy”	Lida
37.	„Kukułeczka”	Kobryń
38.	„Laudate Dominum”	bd
39.	„Lechici”	Grodno
40.	„Lidzianie”	Lida
41.	„Maszeka”	Mohylew
42.	„Matczyna Piosenka”	Taniewiczze
43.	„Memoria”	Lida
44.	„Michalinki”	Hołowiczpole
45.	„Miłość”	Lida
46.	„Mioryca”	Miory
47.	„Marzenie”	Kleck
48.	„Mozyrzanka”	Mozyrz
49.	„Nadzieja”	Kleck
50.	„Nadzieja”	Homel
51.	„Nieświeżanie”	Nieśwież
52.	„Niezapominajki”	Kamaje
53.	„Nowogródyczyna”	Nowogródek

54.	„Odrodzenie”	Wołkowysk
55.	„Odrodzenie”	Świsłocz
56.	„Odrodzenie”	Stare Wasyliszki
57.	„Pierwiosnek”	Baranowicze
58.	„Pińska Szlachta”	Pińsk
59.	„Płomień”	Mińsk
60.	„Pokój i Dobro”	Słonim
61.	„Polesia Czar”	Brześć
62.	„Poleskie Gwiazdki”	Pińsk
63.	„Polonez”	Mińsk
64.	„Polskie Echo Ostrowca”	Ostrowiec
65.	„Polacy z Kiemieliszek”	Kiemieliszki
66.	„Polskie Kwiaty”	Oszmiana
67.	„Polskie Kwiaty”	Ostrowiec
68.	„Praleski”	Pińsk
69.	„Promień”	Szczuczyn
70.	„Przyjaciele”	Lida
71.	„Przyjaciółka”	Raduń
72.	„Radosny Dzwon”	Świsłocz
73.	„Raduńskie Słowiki”	Raduń
74.	„Rude Dziewczyny”	Pińsk
75.	„Ruta”	Nowe Gerniki
76.	Schola – chór parafialny	Pińsk
77.	„Skowronki”	Mińsk
78.	„Słoneczko”	Borysów
79.	„Słoneczko”	Druja
80.	„Słonimskie Lilie”	Słonim
81.	„Słowianeczka”	Lida
82.	„Strubczanka”	Strubnicy
83.	„Szarotka”	Kobryń
84.	„Sybirak”	Lida
85.	„Śpiewajmy Razem”	Witebsk
86.	„Tęcza”	Mińsk
87.	„Wiara”	Grodno
88.	„Wierzba”	Dryświaty
89.	„Wilia”	Kiemieliszki
90.	„Wołożynka”	Wołożyn

91.	„Wilejka”	Wilejka
92.	„Wspomnienie”	Pińsk
93.	„Zaranica”	Raduń
94.	„Zaranica” – kapela	Nieśwież
95.	„Zgoda”	Brześć
96.	„Ziemia Naddźwińska”	Witebsk
97.	„Źródło”	Kleck
98.	„Żytnica”	Korelicze
99.	grupa wokalna	Mołodeczno
100.	zespół artystyczny	Połock przy oddziale ZPB
101.	zespół dziecięcy	Bobrujsk

POLISH ENSEMBLES AND CHOIRS IN CONTEMPORARY BELARUS (AFTER 1989)
GENESIS, INCOME, BUSINESS, PROBLEMS, AND PERSPECTIVES

S u m m a r y

According to official data, Poles in Belarus constitute a population of nearly 500,000 people; reality however deems this figure twice as high. The ZSRS authority has employed its absolute assimilative politics against the Poles, and as a result, over the past 40 years those people have been stripped of all identity preserving institutions. Only after well-known political alterations took place in this country, could the rebirth and development of Polish socio-cultural life begin. The movements' most important manifestations in the past decades have been various forms of Polish education and partly the developing Polish school system. In the year 1988, the Polish Cultural-Educational Association (Polskie Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe) in the name of Adam Mickiewicz was founded, and shortly after in 1990 was reformed in to stand as the Polish Union in Belarus, whose sole purpose was to represent the cultural interests of the Polish minority in the country. With its formation began the development of Polish choirs', folklore ensembles and amateur acting companies for children, adolescents and adults. An author, unknown to the Polish audience, characterized 64 ensembles and choirs in Belarus, which operated, and still might be, between the years 1989-2003, in an article based on materials the author gathered in 2000-2003 years. Matters such as: genesis, income, business, and problems and perspectives of choirs and companies were pointed out. The functioning of these ensembles heavily relied on aid from numerous Polish organizations, institutions, enterprises, emigration societies and private donations. It should be noted that these contributions took on a vast array of forms, ranging from instrumental supplies, microphones, costumes and essentials, organization of performance routes, advertising, transportation and financial transfers. After years of horrible losses and half a century of assimilating oppression, the amateur artist movement stands a key element in the rebirth of Polish identity in Belarus.

Słowa kluczowe: Republika Białoruś, Polacy na Białorusi, zespoły i chóry polonijne
Key words: Republic of Belarus, Poles in Belarus, polish ensembles and choirs.